

Darbs ar tekstu

Sekojoši līdzī tēmai, veic sekojošas piezīmes:

1) Kas ir šīs personības:

Jānis Goldmanis - _____

Jānis Zālīte - _____

Vilis Olavs - _____

Frīdrihs Briedis - _____

2) Izskaidro jēdzienu:

ISKOLATS – _____

3) Kad notiek šie notikumi:

Latvijas teritorija tiek iesaistīta Pirmajā pasaules karā - _____

Reālās karadarbības sākums Latvijas teritorijā - _____

Latviešu strēlnieku bataljonu dibināšana - _____

Nāves salas aizstāvēšana - _____

Ziemassvētku kaujas - _____

Kauja pie Mazās Juglas - _____

ISKOLATA pastāvēšana - _____

Visas Latvijas teritorijas nonākšana vācu armijas rokās - _____

IEGAUMĒ ŠOS FAKTUS! Tie Tev noderēs pārbaudes darbā un eksāmenā.

Pirmais pasaules karš Latvijas teritorijā (skolēnu materiāls)

Pēc Sarajevas atentāta, kad serbu nacionālists Gavrilo Princips 1914.gada 28.jūnijā nogalināja Austroungārijas troņmantnieku Franci Ferdinandu, Austroungārija iesniedza Serbijai ultimātu. Saskaņā ar Trejsavienības un Antantes līgumsaistībām konfliktā iesaistījās arī citas valstis, tajā skaitā Krievijas impērija. Krievija atbalstīja Serbiju, lai stiprinātu savas intereses Balkānos, un uzsāka mobilizāciju. Vācija pieprasa mobilizācijas pārtraukšanu Krievijā, kad tas nenotiek, 1914.gada 1.augustā piesaka Krievijai karu.

Tā kā Latvijas teritorija jau no 18.gs. atrodas Krievijas impērijas sastāvā, līdz ar kara sākumu tiek uzsākta mobilizācijas arī Latvijas teritorijā. Mobilizācija norisinājās ar lielu sajūsmu, jo latvieši saskatīja iespēju cīnīties ar savu seno ienaidnieku – vāciešiem. Mobilizēja 120 – 140 tūkst. Latvijas teritorijas iedzīvotāju. Lielākā daļa no tiem nonāca Austrumprūsijā un Polijā, kur cieta smagus zaudējumus. Pie Mazuru ezeriem Austrumprūsijā un Augustovas mežos Polijā kritušo strēlnieku skaits sasniedza aptuveni 25.tūkst.vīru, kas ir lielāks skaits nekā vēlāk Latvijas teritorijā kritušo latviešu strēlnieku skaits.

1915.gada pavasarī Vācijas armija veic tiešus uzbrukumus Latvijas teritorijai. Nesastopot nopietnu pretestību, ātri tiek iegūta Kurzeme un Zemgale. Frontes līnija turpmākos gadus nostabilizējas pie Daugavas un Rīgas apkārtnē. Cīņās Jelgavas apkārtnē sevi pierāda I un II Daugavgrīvas zemessardzes bataljons.

Bēgļi. Tuvojoties ienaidnieka karaspēkam, Kurzemes un Zemgales teritorijās sākās panika. Laikrakstos tika publicēta informācija par vācu karaspēka nežēlību. Lielas iedzīvotāju masas devās bēgļu gaitās. No armijas pavēlniecības tika saņemts rīkojums nopostīt sējumus, nodedzināt frontes līnijā esošās ēkas. Tiek evakuētas arī rūpnīcu iekārtas, līdzī bija jādodas arī rūpnīcu strādniekiem. Rezultātā Kurzemi un Zemgali pameta un bēgļu gaitās devās gandrīz pusmiljons iedzīvotāju. Latgale un Vidzeme kalpoja kā tiešā frontes aizmugure, tādēļ bēgļi šeit apmešanās vietas nerada un bija spiesti doties tālāk Iekškrīvijā.

Lielākā daļa bēgļu pameta savas mājas bez nepieciešamajiem iztikas līdzekļiem, taču pat tie, kas bija nodrošinājušies ar lielāku mantu daudzumu, tās pazaudēja pa ceļam. Ceļi bija tik pārpildīti, ka kustība pa tiem bija apgrūtināta. Biežas bija situācijas, ka burzmā tika pazaudēti tuvinieki. Slimi, veci cilvēki un bērni palika turpat ceļmalās. Bēgļi bija spiesti mitināties dzelzceļa stacijās, klajos laukos.

Lai bēgļiem sniegtu atbalstu tika dibinātas dažādas bēgļu palīdzības organizācijas. Tās visas apvienoja Latviešu Bēgļu apgādes centrālkomiteja, kura tika dibināta 1915.gadā Pēterburgā un par tās vadītāju kļuva Vilis Olavs. Kopumā centrālkomiteja apvienoja un koordinēja aptuveni 260 dažādu palīdzības organizāciju darbu, kas sevī ietvēra bēgļu patversmju, slimnīcu un skolu uzturēšanu, izsniedza pārtiku un apģērbu. Lai iegūtu tam nepieciešamos līdzekļus, organizēja līdzekļu vākšanu Krievijā.

Latviešu Bēgļu apgādes centrālkomitejas vadītājs Vilis Olavs

Kurzemē un Zemgalē pēc vācu karaspēka ienākšana tika izstrādāts kolonizācijas plāns, kas paredzēja aptuveni trešdaļu teritorijas nodot vācu kolonistu rīcībā. Palikušos latviešu pārvācot vai izmitināt citās Krievijas impērijas teritorijās.

Latviešu strēlnieku bataljoni. 1915.gadā radās ideja par nacionālo vienību dibināšanu. Sevišķu aktivitāti latviešu strēlnieku bataljonu dibināšanā izrādīja Krievijas Valsts domes latviešu deputāts Jānis Goldmanis. Sākotnēji Krievijas armijas pavēlniecība uz šādu domu raudzījās ar neuzticību, taču vēloties izmantot latviešu patriotismu, šāda atļauja tika dota.

Jānis Goldmanis un Jānis Zālīte publicē uzsaukumu: „Pulcējaties zem latviešu karogiem”. Atsaucība bija patiešām liela, jo īsā laika posmā izdodas saformēt 8 strēlnieku bataljonus (1.Daugavgrīvas; 2.Rīgas; 3.Kurzemes; 4.Vidzemes; 5.Zemgales; 6.Tukuma; 7.Bauskas; 8.Valmieras) un 1 rezerves bataljonu, katrā

par 1,5 tūkstošiem vīru. Lielu atsaucību izrādīja tieši bēgļi, jo saskatīja iespēju atbrīvot Kurzemi no vācu rokām.

Latviešu strēlnieki

Bataljoniem atļāva lietot nacionālo simboliku karogos, iekšējā saziņas valoda bija latviešu.

Pirmās kaujās latviešu strēlnieku bataljoni izcīnīja 1915.gada oktobrī Frīdriha Brieža vadībā. Faktiski tikai ar 1916.gada pavasari bija paredzēts iesaistīt strēlniekus aktīvā karadarbībā.

Latviešu strēlnieku bataljona komandieris Frīdrihs Briedis

1916.gada vasara, rudens – latviešu strēlnieki veic „Nāves salas” **aizstāvēšanu**. Militārajā valodā šī vieta tika saukta par Ikšķiles priekštilta nocietinājumu. Šajā Daugavas līkuma netālu no Ikšķiles strēlniekiem bija jānotur pozīcijas Daugavas krastā ienaidnieka pusē, lai būtu iespēja šķērsot Daugavu munīcijas piegādei, ievainoto un kritušo transportēšanai. Nāves salas aizstāvēšana izvērtās īpaši nežēlīga, jo šajā vietā aktīvi tika izmantotas indīgās gāzes.

1916.gada decembra beigas un 1917.gada janvāris **Ziemassvētku kaujas**. Latviešu strēlniekiem Rīgas frontē Tīreļpurvā bija jāpārņem ienaidnieka pozīcijas un jānoturas tik ilgi līdz ieradīsies papildspēki. Ar milzīgiem zaudējumiem strēlniekiem izdevās fronti pārraut, taču, papildspēkus nesagaidījuši, viņi bija spiesti atkāpties. Lielākais šo kauju ieguvums bija Ložmetējkalna ieņemšana, kas bija nocietinātākā vācu pozīcija Rīgas frontē. Tomēr šīs kaujas neatgriezeniski lika strēlniekiem vilties Krievijas cara politikā.

Kad 1917.gadā bolševiki izvērta aģitāciju frontē, latviešu strēlnieku vidū viņi guva lielu atbalstu. Frontē sākās dezertēšana un brāļošānās ar vāciešiem. Neraugoties uz jaunajiem apstākļiem, latviešu strēlnieki turpināja pildīt pienākumus. 1917.gada 19.augustā vācu armija uzsāka uzbrukumus Rīgai. Kaujā pie Mazās Juglas latviešu strēlniekiem uz diennakti izdevās noturēt vācu karaspēku, tādā veidā ļaujot izglābties no aplenkuma 12.krievu armijai. Tās bija pēdējās strēlnieku cīņas, jo pārspēka priekšā viņi bija spiesti atkāpties.

Smagie un bezjēdzīgie zaudējumi kaujās, lika strēlniekiem novērsties no visa, kas saistīts ar cara politiku.

Pēc tam, kad 1917.gada oktobrī Krievijā varu pārņēma bolševiki Latvijas neokupētajā daļā – Vidzemē un Latgalē – tika izveidota Padomju valdība Latvijā – **ISKOLATS** (jēdziens saīsināts no krievu val. vārda Izpildkomiteja). Par ISKOLATA vadītāju kļuva agrākais jaunstrāvnieks Fricis Roziņš – Āzis. ISKOLATS

pastāvēja no 1917.gada novembra līdz 1918.gada martam, kad visa Latvijas teritorija nonāca vācu armijas rokās. Lai arī šis valstiskais veidojums pastāvēja ļoti īsu laika posmu, šajā laikā tika ieviesti daudzi Padomju varai raksturīgi pasākumi, piemēram, konfiscēti un nacionalizēti vācu muižniekiem piederošie īpašumi, baznīca tika nodalīta no valsts, laukos izveidotas valsts saimniecības, kas tika veidotas pēc Padomju saimniecību modeļa.

Kaut arī ISKOLATS ir pirmais proklamētais valstiskais veidojums Latvijas teritorijā, lai tas tiktu uzskatīts par valsti, tam pietrūka vairākas nozīmīgas lietas kā, piemēram, starptautiskās atzīšanas.

Pēc 1918.gada sākuma, kad vācu armijas rokās nonāca visa Latvijas teritorija, strēlnieki devās uz Krieviju, kur, lai gan samazinātā sastāvā, kļuva par Latviešu strēlnieku padomju divīziju. Daļa vēlāk ieņēma amatus Padomju Krievijas pārvaldē un aizgāja bojā Staļina represiju laikā, daļa vēlāk atgriezās dzimtenē un piedalījās Brīvības cīņās.

1. Darba lapa

Darbs ar tekstu

Pēc teksta izlasīšanas vēlreiz to pārskati un veic sekojošas piezīmes:

1) Kas ir šīs personības:

Jānis Goldmanis - _____

Jānis Zālīte - _____

Vilis Olavs - _____

Frīdrihs Briedis - _____

2) Izskaidro jēdzienu:

ISKOLATS – _____

3) Kad notiek šie notikumi:

Latvijas teritorija tiek iesaistīta Pirmajā pasaules karā - _____

Reālās karadarbības sākums Latvijas teritorijā - _____

Latviešu strēlnieku bataljonu dibināšana - _____

Nāves salas aizstāvēšana - _____

Ziemassvētku kaujas - _____

Kauja pie Mazās Juglas - _____

ISKOLATA pastāvēšana - _____

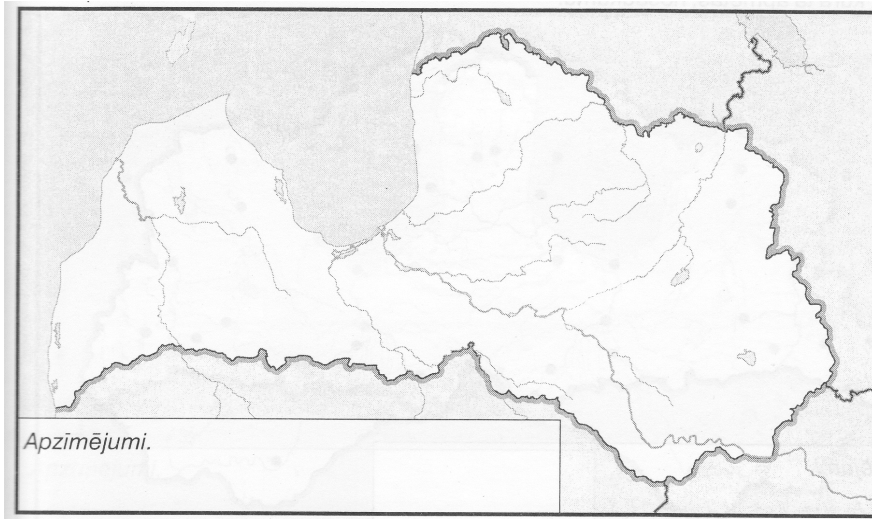
Visas Latvijas teritorijas nonākšana vācu armijas rokās - _____

IEGAUMĒ ŠOS FAKTUS! Tie Tev noderēs pārbaudes darbā un eksāmenā.

2. Darba lapa

Darbs ar karti

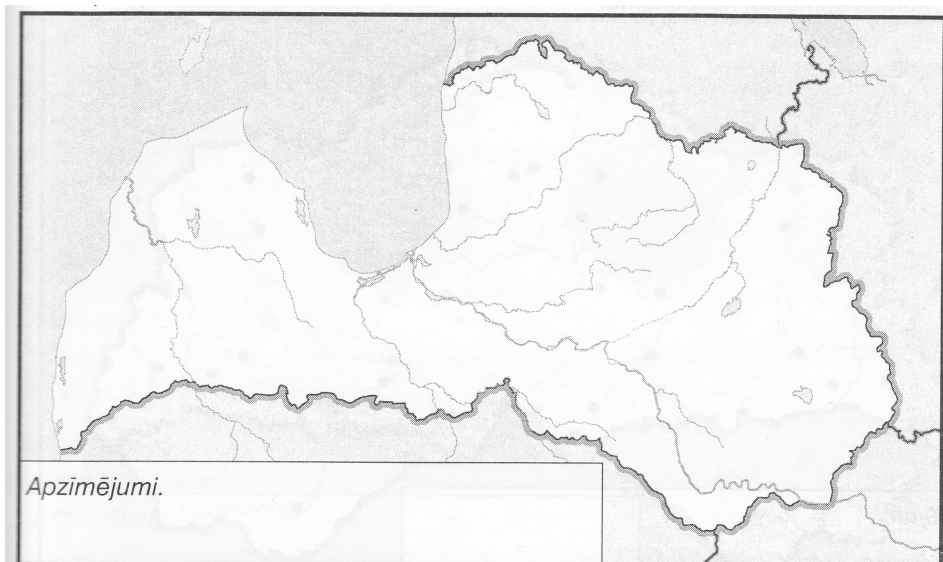
1) Atsauc atmiņā un iezīmē Latvijas teritorijas sadalījumu pirms kara izcelšanās:

Vieta piezīmēm

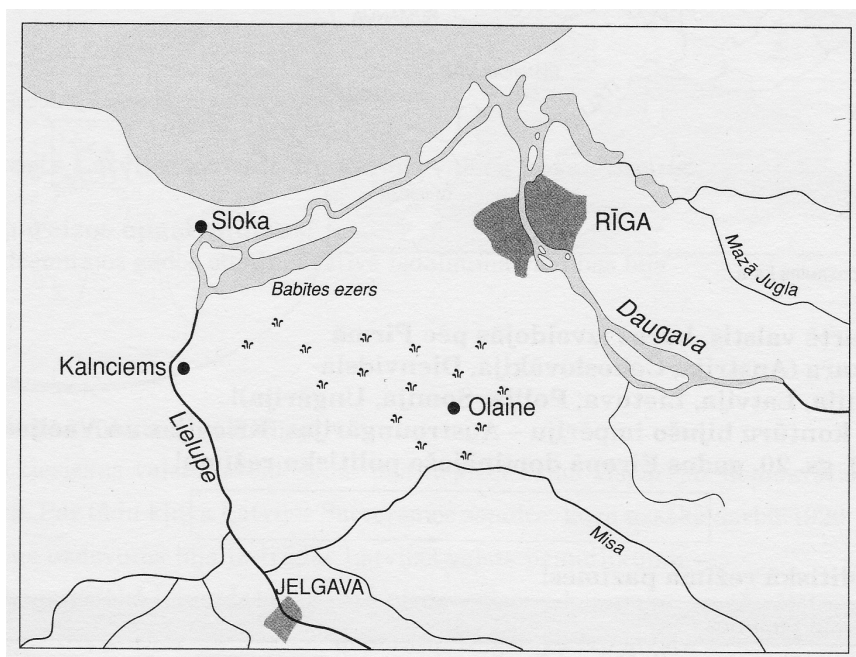
2) Izpēti tekstu un veic sekojošas piezīmes:

- Vācu armijas uzbrukuma virziens;
- Vācu armijas okupētās teritorijas kara laikā;
- Frontes līnija;

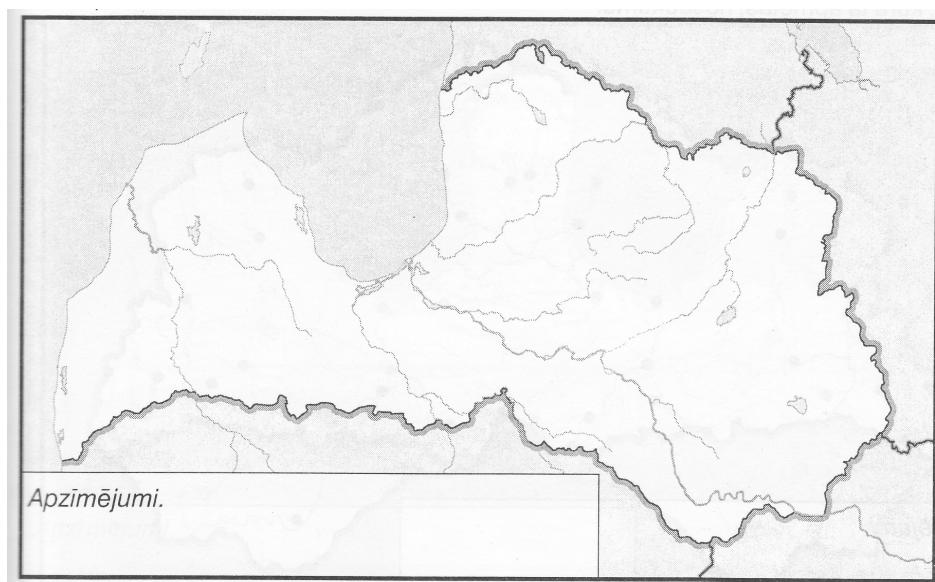
Vieta piezīmēm

3) Izpēti papildus literatūru un iezīmē strēlnieku nozīmīgākās kaujas:

Vieta piezīmēm:

4) Izpēti papildus literatūru un iezīmē ISKOLATA pārvaldītās teritorijas:

Vieta piezīmēm:

3. Darba lapa

1) Izpēti tuvāk un raksturo vienu no tekstā pieminētajā personībām. Izsaki savu viedokli pamatojot to, kāpēc šī cilvēka nozīme Latvijas vēsturē tiek vērtēta tik augstu:

Persona - _____

Ieguldījums - _____

Viedoklis - _____

---

2) **Atbildi uz jautājumiem par bēgļu situāciju:**

1. Kādi apstākļi spieda Latvijas teritorijas iedzīvotājus doties bēgļu gaitās:

---

2. Kāpēc bēgļiem nebija iespējas apmesties Vidzemes un Latgales teritorijās. Paskaidro kādas sekas tas būtu radījis:

---

3. Patstāvīgi izvērtē Bēgļu apgādes centrālkomitejas nozīmi un ieguldījumu:

---

4. Izvērtē kādas tālejošas sekas rūpnīcu evakuācija, bēgļu kustība un Bēgļu apgādes centrālkomitejas darbība ir atstājusi Latvijas vēsturē:

Pozitīvais

Negatīvais

---

4. Darba lapa

Darbs ar avotiem

1. uzdevums

1) Izlasi avotus:

Avots A

Krievijas valsts domnieka Jāņa Goldmaņa iesniegums Krievijas armijas virspavēlniekam par latviešu karaspēka vienību dibināšanu Krievijas armijas sastāvā.

[1915.gada 10.jūnijā (28.maijā), Rīgā]

Jūsu augstā ekselence, augsti godātais kungs, Nikolaj Nikolajevič! 1914.g. 26.jūlijā vēsturiskā valsts domes sēdē man bij tas gods, no valsts domes tribīnes, tautas un lielās Krievijas valdības priekšstāvju sapulcei apliecināt augsto patriotisko saviļņojumu visā latviešu tautā pēc pirmām ziņām par varmācīgā ienaidnieka nodomiem. Tomēr šis patiesais patriotisms nevarēja izpausties vienīgi vārdos;

Jau no pirmām šī asiņainā kara dienām visi latvieši tiecās pierādīt to darbos un aktīvi līdzdarboties cīņā par dzimtenes atbrīvošanu. Pēdējo dienu notikumi sevišķi stiprināja latviešu tautā šīs tieksmes un, lai viņas izvestu dzīvē, tautas priekšstāvji griezās pie manis ar lūgumu, darīt zināmu attiecīgām iestādēm latviešu neliekuļoto vēlēšanos piedalīties Krievijas aizstāvēšanā pret nekaunīgo ienaidnieku, formējot šim nolūkam sevišķas latviešu kaujas dražīnas no latviešu jaunekļiem - brīvprātīgiem, pēc valdības atļauto poļu leģionu un armēņu dražīnu parauga, un lūgt kara resora nepieciešamo atbalstu, lai šis patriotiskais pasākums tiktu realizēts. [...]

Latviešu dražīnu (pulku) formēšana, tiešā kara priekšniecības uzraudzībā, būtu labs palīgs karaspēkam Baltijā un citās frontēs. Bez tam jāmin arī citi labvēlīgākie apstākļi, kuŗi atvieglo projekta izvešanu. 1. un 2.Daugavgrīvas bataljoni, kas savu varonību pierādījuši pie Andrējevas, Moriānovas, Korcjāniem, Šateikiem, Popelāniem un Jelgavas aizstāvēšanā - jemot vērā to, ka viņos lielā vairākumā ir latviešu tautības virsnieku un kareivju, būtu noderīgi kā sevišķi labi kadri formējamām dražīnām (pulkiem). Vienādas asinis, valoda, augstais kultūras līmenis veicinātu nevien kara zināšanu ātru un sekmīgu piesavināšanos, bet stiprinātu arī viņu vienību, stingrību un kopgaru. Daudzās latviešu velosipedistu, strēlnieku, airētāju, vingrotāju u.c. biedrības audzinājušas latvju jaunatnē labas un teicamas spējas kara dienestam. Projektējamās dražīnas, blakus kareiviskiem uzdevumiem, varētu sniegt ievērojamus pakalpojumus armijai kā palīgi sakaru uzturēšanā starp atsevišķām karaspēka daļām, izlūki, lauku pasta dienestā. Dražīnas varētu izmantot kā ložmetēju un vispār sakaru komandas u.t.t. Bez tam latvieši kā vietējo apstākļu un apkārtnes labi pazinēji un vietējās valodas pratēji vajadzības gadījumā varētu nopietni pakalpot armijai.

Ievērojot sacīto un iesniedzot Jūsu augstai ekselencei šīs manas domas un uzskatus, atļaujos cerēt, ka Jūs labvēlīgi piekritīsiet šim latviešu patriotiskam pasākumam - palīdzēt pēc savām spējām dzimtenei.

Avots B

Krievijas valsts domnieku Jāņa Goldmaņa un Jāņa Zālītes uzsaukums stāties latviešu strēlnieku bataljonos.

[Pēterpilī. 19.jūlijā 1915.g.]

Pulcē]aties zem latviešu karogiem!

Latvijas dēli, mums atļauts dibināt kara pulkus. Par pamatu šiem pulkiem tiek likti tie 2 varonīgie bataljoni, kas 19. un 20.aprīlī atsita vācu uzbrukumu Jelgavai. Pulkus vadīs latviešu virsnieki. Latviešu pulki kalpos Latvijas atkaņošanai un aizstāvēšanai, lai tā arī turpmāk zeltu, kā nešķīrāma varenās Krievijas daļa. Šo pulku apgādāšanu uzņemās valdība, bet kā latviešu brīvprātīgi pulki un tautas lepnums, tie stāvēs mūsu tautas īpašā aizgādībā un mīlestībā.

Ienaidnieks samīn mūsu druvas; pārvērš mūsu mājas par pelniem un mūsu pilsētas par gruvekļiem. Mūsu sirmgalvjū un bērni, mātes, sievas un meitas vienmēr vēl bēg no ļaunā vajātāja. Viņu ciešanas brēc pret debesīm, viņi gaida mūsu aizstāvēšanas.

Un mēs neesam vieni: dienu no dienas, plecu pie pleca, mēs cīnāmies kopā ar diženo krievu tautu. Ticiet Krievijas nesalaužamai varenībai, ticiet latviešu tautas gaišai nākotnei! Lai tad pulcējamies zem savas tautas karoga, zem divgalvainā ērgļa spārniem.

Pēc 700 gadiem no jauna veidojas mūsu tautas liktenis. Pēc šiem 700 ciešanu un gaidīšanas gadiem ir jāpiepildās tautas kultūrālās atdzimšanas sapnim. Tagad, vai nekad! Kara laukā jums, Latvijas dēli, jārada tagad tautas liktenis un slava. Jūs, vidzemnieki un latgalieši, kas druvās vēl izkaptis cilājat, un jūs, kurzemnieki, kam arkli jau atstāti rūsē tēvu tīrumos, - apmaināt izkaptis un arklu pret kareivja zobenu! Un visi, kas izkaisīti svešumā, bet kam sirds vēl pukst priekš dzimtenes, sniedzat roku uz cīņu! Jo vairāk esam zaudējuši, jo vairāk mums jāatgūst. Lielajam naidu laikam jātop par lielu cerību un lielas saņemšanās laikmetu visā mūsu tautā. Brāļi, labāk cīņā doties, nekā nīkt un izputēt pa svešām ceļmalām! Kā arvienu, tā arī šinī grūtā bridī, paliksim uzticīgi savai tēvu zemei un kalsim ,paši viņas liktenī!

“Uz ežiņas galvu liku, sargāt savu tēvu zemi!”

Brāļi, stunda ir sīta. Kas tic, tas uzvar. Uz priekšu ar latviešu karogu par Latvijas nākotni!

Ar savu patriotismu, savu uzticību caram un Krievijai un varonību cīņās pret mūsu vēsturisko ienaidnieku, latvieši ir pelnījuši iet karā zem sava karoga. Vai tas nepilda mūsu sirdis ar lepnumu! Un kur lai latvietis ar lielāku prieku cīnītos, ja ne zem sava karoga? Kur lai viņš mīļāk noliek galvu, ja ne uz savas dzimtenes ežas! Brāļi, kara pienākumi jānes visiem, bet lai stājamies zem karoga no brīva prāta savas dzimtenes labā!

Latvju dēli, atsaucaties, - pati dzimtene jūs sauc! Un jūs, kas esat izklīduši pa tāliem svešiem lielceļiem un minat bēgļu tekas, - apstājaties: dzimtene jūs sauc!

“Tēvu zemei grūti laiki, dēliem jāiet palīgā!”

2) Atbildi uz jautājumiem:

1. Kas ir avota A un B adresāts? Vai adresāts ietekmē avota stilu, kādas pazīmes par to liecina?

Avota A adresāts ir _____

Avota B adresāts ir _____

---

2. Kādus argumentus avotā A J.Goldmanis pauž par labu strēlnieku bataljonu dibināšanai?

---

3. Pēc avota B izlasīšanas izsaki un pamato savu viedokli par to kāpēc latviešu strēlnieku bataljonu dibināšana ir guvusi tik lielu atsaucību sabiedrībā.

---

4. Izvērtē kāpēc, tavuprāt, Krievijas impērijas armijas virspavēlniecība tomēr izsniedz atļauju latviešu strēlnieku bataljonu dibināšanai? Atbildi pamato.

---

5. Darba lapa

2. uzdevums

1) Izlasi avotus:

Avots C

Beļģu dzejnieks Emils Verhārens par latviešu strēlniekiem pēc Ziemassvētku kaujām:

Un mēs pie Verdenas
Izēras klausāmies,
Elpa pat klust –
Kā Latvijas ozoli sasaucas,
Tie locīties neprot, bet lūst.

Avots D

Franču ģenerālis M.Zanēns par latviešu strēlniekiem (1917.gadā uzturējies Rīgā).

Kara sākumā 1914.g. maz bija to cilvēku Eiropā un vēl mazāk Amerikā, kam, bija nojausma par to, kas ir latvju tauta. Tikai daži ģeogrāfi, filozofi un retas privātpersonas – to starpā arī es - , kas interesējas par Krieviju, bija ieguvušas jēdzienus par latviešiem, bet tādu bija ārkārtīgi maz.

Kara pirmā puse nedeva iespēju latviešiem sevišķi izcelties. Bet kad pēc 1915.g. atkāpšanās krievu fronte atradās Daugavas krastos un latvju pulki ieņēma visu Rīgas apkārtni, viņu varonīgā izturēšanās pamazām lika saprast, ka te darīšana ar citas rases ļaudīm, kuru militārās spējas stipri pārkākas par krievu karaspēka spējām.

Ārzemju virsnieki, kuriem caurbraucot gadījās būt Rīgā, savām acīm redzēja, ka latvju kareivjiem bija cita iznesība [...] tie bija citas tautas dēli. Šis labvēlīgais iespaids dabūja savu apstiprinājumu pēc 1916.g. ziemas kaujām.

Avots E

R.Bangerskis par latviešu strēlniekiem (1915.gads)

Latvieši un latviešu bataljoni kā kaujas elements. Radīti no ideālas dziņas, latviešu bataljoni glabā sevī arī visus pienākumus padota, vienota un enerģiska karaspēka iedīgļus, kas gatavi atdot dzīvību par ķeizaru un tēviju. Tas spilgti izpaužas katrā sīkumā: mīlestībā uz apmācību, sevišķi lauku, uz šaušanu; aizkustinoša viņu mīlestība uz saviem ieročiem (tā kā šautenes netika visiem izdotas, tad tie, kas nedabūja tās, ar skaudību un asarām acīs skatījās uz laimīgiem ieroču īpašniekiem).

Karā latvieši iet kā uz svētkiem, izgreznojušies puķēm un dziedot kaujas dziesmas. Jaunie cilvēki, no kuriem saformēti bataljoni, - brīvprātīgā vecumā no 16 līdz 23 gadiem.

Par visas latviešu masas un brīvprātīgo garastāvokli es jau (..) ziņoju: ja vēl piemetina, ka visi viņi ir lasīt un rakstīt pratēji, prot divas, bet daudzi trīs un četras valodas, ir izturīgi, centīgi, neatlaidīgi, sportiski, pazīst vietējā apvidus topogrāfiju, tad dabūsim pilnīgu jēdzienu par viņiem kā noderīgu kaujas materiālu, vieglu, kustīgu kara vienību formēšanai, taisni tādu, kādās ir izpaudusies tagadējo atsevišķo strēlnieku bataljonu organizācija, un kuri būtu apgādāti ar visu, kas vajadzīgs patstāvīgu operāciju veikšanai.

2) Atbildi uz jautājumiem:

1. Kuros avotos var atrast liecības par to, ka latviešu strēlnieki ir bijušas starptautiski atpazīstamas militāras vienības? Pamato atbildi.

---

2. Kādus secinājumus, balstoties uz avotiem C,D,E, tu vari izdarīt par latviešu strēlniekiem:

---

3. Ko avota C autors vēlēties pateikt ar dzejoļa pēdējo rindiņu? Kā tas sasaucas ar iepriekš lasīto informāciju par latviešu strēlniekiem un Ziemassvētku kaujām?

---

4. Vēlreiz izlasi avotu D un pamato kāpēc, tavuprāt, cīnoties Rīgas frontē, ir atšķirīga latviešu strēlnieku un citu Krievijas impērijas armijas vienību motivācija.

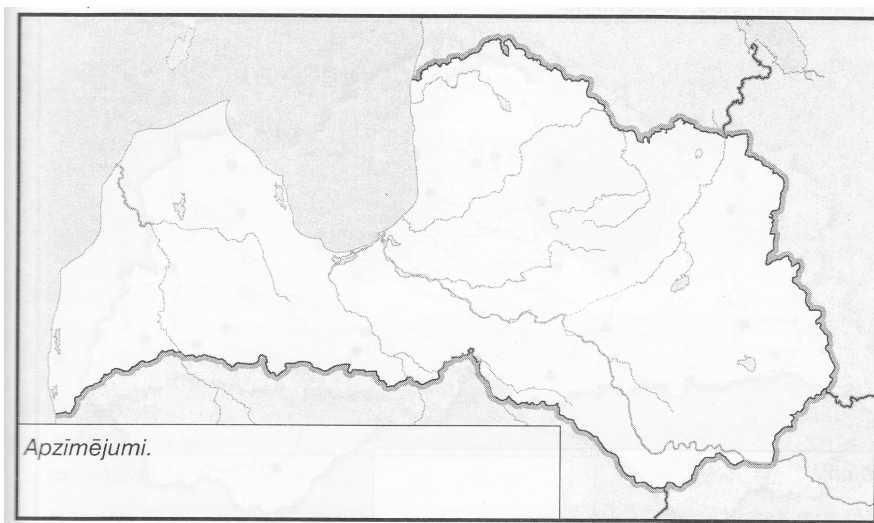

---

1. Darbs ar karti

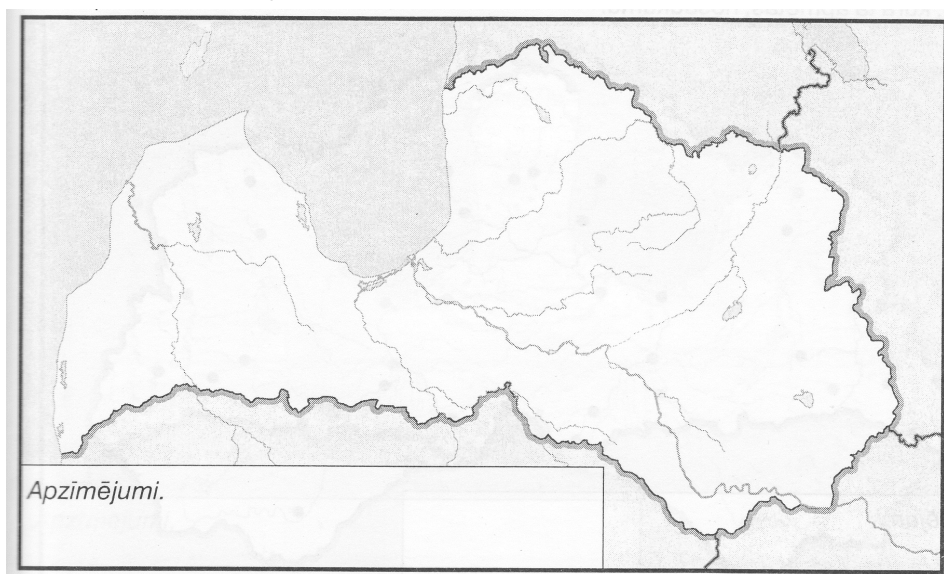
1) Atsauc atmiņā un iezīmē Latvijas teritorijas sadalījumu pirms kara izcelšanās:

Vieta piezīmēm

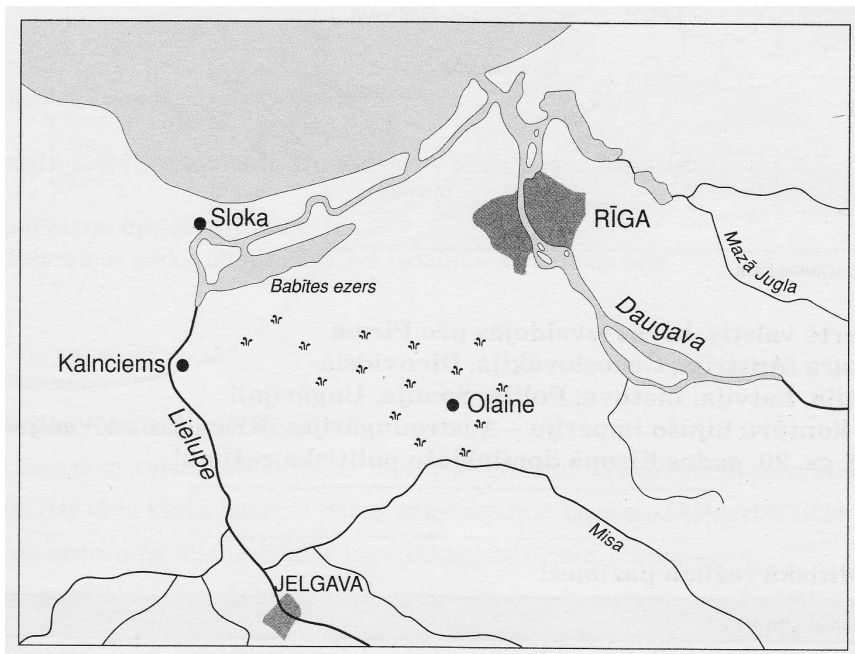
2) Izpēti tekstu un veic sekojošas piezīmes:

- Vācu armijas uzbrukuma virziens;
- Vācu armijas okupētās teritorijas kara laikā;
- Frontes līnija;

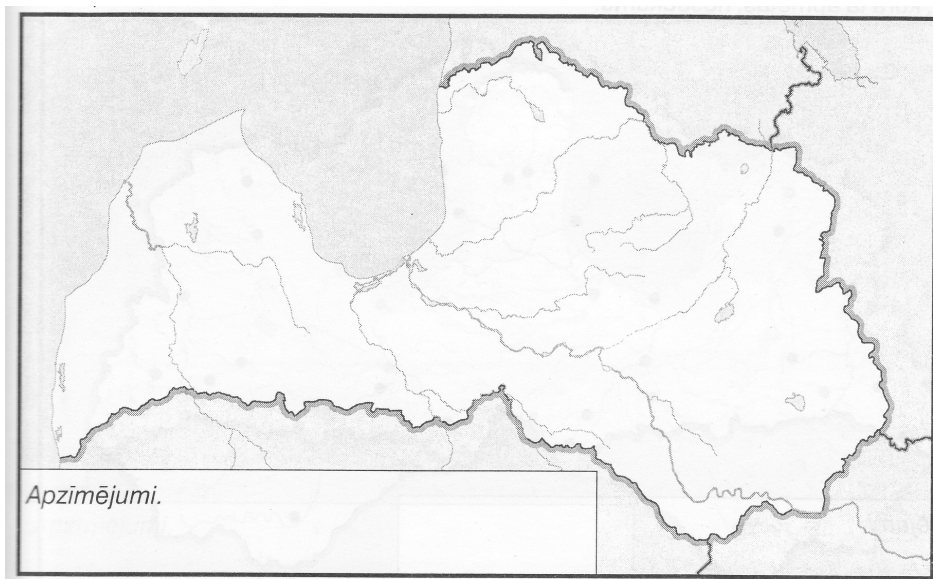
Vieta piezīmēm:

3) Izpēti papildus literatūru un iezīmē strēlnieku nozīmīgākās kaujas:

Vieta piezīmēm:

4) Izpēti papildus literatūru un iezīmē ISKOLATA pārvaldītās teritorijas:

Vieta piezīmēm:

2. Personības un to nozīme

1) Izpēti tuvāk un raksturo vienu no tekstā pieminētajā personībām. Izsaki savu viedokli, pamatojot kāpēc šī cilvēka nozīme Latvijas vēsturē tiek vērtēta tik augstu:

Persona - _____

Ieguldījums -

Viedoklis -

---

2) Sameklē vēl 3 personības, kurām bijusi liela nozīmē Pirmā pasaules kara notikumos (Latvijas vēstures kontekstā). Izskaidro šo personu ieguldījumu.

Personība	Ieguldījums

3. Darbs ar avotiem

1.darba lapa – latviešu strēlnieku bataljonu dibināšana

1) Izlasi avotus:

Avots A

Krievijas valsts domnieka Jāņa Goldmaņa iesniegums Krievijas armijas virspavēlniekam par latviešu karaspēka vienību dibināšanu Krievijas armijas sastāvā.

[1915.gada 10.jūnijā (28.maijā), Rīgā]

Jūsu augstā ekselence, augsti godātais kungs, Nikolaj Nikolajevič! 1914.g. 26.jūlijā vēsturiskā valsts domes sēdē man bij tas gods, no valsts domes tribīnes, tautas un lielās Krievijas valdības priekšstāvju sapulcei apliecināt augsto patriotisko savīļojumu visā latviešu tautā pēc pirmām ziņām par varmācīgā ienaidnieka nodomiem. Tomēr šis patiesais patriotisms nevarēja izpausties vienīgi vārdos;

Jau no pirmām šī asiņainā kara dienām visi latvieši tiecās pierādīt to darbos un aktīvi līdzdarboties cīņā par dzimtenes atbrīvošanu. Pēdējo dienu notikumi sevišķi stiprināja latviešu tautā šīs tieksmes un, lai viņas izvestu dzīvē, tautas priekšstāvji griezās pie manis ar lūgumu, darīt zināmu attiecīgām iestādēm latviešu neliekuļoto vēlēšanos piedalīties Krievijas aizstāvēšanā pret nekaunīgo ienaidnieku, formējot šim nolūkam sevišķas latviešu kaujas dražīnas no latviešu jaunekļiem - brīvprātīgiem, pēc valdības atļauto poļu leģionu un armēņu dražīnu parauga, un lūgt kara resora nepieciešamo atbalstu, lai šis patriotiskais pasākums tiktu realizēts. [...]

Latviešu dražīnu (pulku) formēšana, tiešā kara priekšniecības uzraudzībā, būtu labs palīgs karaspēkam Baltijā un citās frontēs. Bez tam jāmin arī citi labvēlīgākie apstākļi, kuŗi atvieglo projekta izvešanu. 1. un 2.Daugavgrīvas bataljoni, kas savu varonību pierādījuši pie Andrējevas, Moriānovas, Korcjāniem, Šateikiem, Popeļaniem un Jelgavas aizstāvēšanā - jemot vērā to, ka viņos lielā vairākumā ir latviešu tautības virsnieku un kareivju, būtu noderīgi kā sevišķi labi kadri formējamām dražīnām (pulkiem). Vienādas asinis, valoda, augstais kultūras līmenis veicinātu nevien kara zināšanu ātru un sekmīgu piesavināšanos, bet stiprinātu arī viņu vienību, stingrību un kopgaru. Daudzās latviešu velosipedistu, strēlnieku, airētāju, vingrotāju u.c. biedrības audzinājušas latvju jaunatnē labas un teicamas spējas kara dienestam. Projektējamās dražīnas, blakus kareiviskiem uzdevumiem, varētu sniegt ievērojamus pakalpojumus armijai kā palīgi sakaru uzturēšanā starp atsevišķām karaspēka daļām, izlūki, lauku pasta dienestā. Dražīnas varētu izmantot kā ložmetēju un vispār sakaru komandas u.t.t. Bez tam latvieši kā vietējo apstākļu un apkārtnes labi pazinēji un vietējās valodas pratēji vajadzības gadījumā varētu nopietni pakalpot armijai.

Ievērojot sacīto un iesniedzot Jūsu augstai ekselencei šīs manas domas un uzskatus, atļaujos cerēt, ka Jūs labvēlīgi piekritīsiet šim latviešu patriotiskam pasākumam - palīdzēt pēc savām spējām dzimtenei.

Avots B

Krievijas valsts domnieku Jāņa Goldmaņa un Jāņa Zālītes uzsaukums stāties latviešu strēlnieku bataljonos.

[Pēterpilī. 19.jūlijā 1915.g.]

Pulcē]aties zem latviešu karogiem!

Latvijas dēli, mums atļauts dibināt kara pulkus. Par pamatu šiem pulkiem tiek likti tie 2 varonīgie bataljoni, kas 19. un 20.aprīlī atsita vācu uzbrukumu Jelgavai. Pulkus vadīs latviešu virsnieki. Latviešu pulki kalpos Latvijas atkaņošanai un aizstāvēšanai, lai tā arī turpmāk zeltu, kā nešķīrāma varenās Krievijas daļa. Šo pulku apgādāšanu uzņēms valdība, bet kā latviešu brīvprātīgi pulki un tautas lepnums, tie stāvēs mūsu tautas īpašā aizgādībā un mīlestībā.

Ienaidnieks samīn mūsu druvas; pārvērš mūsu mājas par pelniem un mūsu pilsētas par gruvekļiem. Mūsu sirmgalvjū un bērni, mātes, sievas un meitas vienmēr vēl bēg no ļaunā vajātāja. Viņu ciešanas brēc pret debesīm, viņi gaida mūsu aizstāvēšanas.

Un mēs neesam vieni: dienu no dienas, plecu pie pleca, mēs cīnāmies kopā ar diženo krievu tautu. Ticiet Krievijas nesalaužamai varenībai, ticiet latviešu tautas gaišai nākotnei! Lai tad pulcējamies zem savas tautas karoga, zem divgalvainā ērgļa spārniem.

Pēc 700 gadiem no jauna veidojas mūsu tautas liktenis. Pēc šiem 700 ciešanu un gaidīšanas gadiem ir jāpiepildās tautas kultūralās atdzimšanas sapnim. Tagad, vai nekad! Kara laukā jums, Latvijas dēli, jārada tagad tautas liktenis un slava. Jūs, vidzemnieki un latgalieši, kas druvās vēl izkaptis cilājat, un jūs, kurzemnieki, kam arkli jau atstāti rūsē tēvu tīrumos, - apmaināt izkaptis un arklu pret kareivja zobenu! Un visi, kas izkaisīti svešumā, bet kam sirds vēl pukst priekš dzimtenes, sniedzat roku uz cīņu! Jo vairāk esam zaudējuši, jo vairāk mums jāatgūst. Lielajam naidu laikam jātop par lielu cerību un lielas saņemšanās laikmetu visā mūsu tautā. Brāļi, labāk cīņā doties, nekā nīkt un izputēt pa svešām ceļmalām! Kā arvienu, tā arī šinī grūtā bridī, paliksim uzticīgi savai tēvu zemei un kalsim ,paši viņas liktenī!

“Uz ežiņas galvu liku, sargāt savu tēvu zemi!”

Brāļi, stunda ir sīta. Kas tic, tas uzvar. Uz priekšu ar latviešu karogu par Latvijas nākotni!

Ar savu patriotismu, savu uzticību caram un Krievijai un varonību cīņās pret mūsu vēsturisko ienaidnieku, latvieši ir pelnījuši iet karā zem sava karoga. Vai tas nepilda mūsu sirdis ar lepnumu! Un kur lai latvietis ar lielāku prieku cīnītos, ja ne zem sava karoga? Kur lai viņš mīļāk noliek galvu, ja ne uz savas dzimtenes ežas! Brāļi, kara pienākumi jānes visiem, bet lai stājamies zem karoga no brīva prāta savas dzimtenes labā!

Latvju dēli, atsaucaties, - pati dzimtene jūs sauc! Un jūs, kas esat izklīduši pa tāliem svešiem lielceļiem un minat bēgļu tekas, - apstājaties: dzimtene jūs sauc!

“Tēvu zemei grūti laiki, dēliem jāiet palīgā!”

2) Atbildi uz jautājumiem:

1. Kas ir avota A un B adresāts? Vai adresāts ietekmē avota stilu, kādas pazīmes par to liecina?

Avota A adresāts ir _____

Avota B adresāts ir _____

---

2. Kādus argumentus avotā A J.Goldmanis pauž par labu strēlnieku bataljonu dibināšanai?

---

3. Pēc avota B izlasīšanas izsaki un pamato savu viedokli par to kāpēc latviešu strēlnieku bataljonu dibināšana ir guvusi tik lielu atsaucību sabiedrībā.

---

4. Izvērtē kāpēc, tavuprāt, Krievijas impērijas armijas virspavēlniecība tomēr izsniedz atļauju latviešu strēlnieku bataljonu dibināšanai? Atbildi pamato.

2.darba lapa – latviešu strēlnieku cīņas

1) Izlasi avotus:

Avots C

Beļģu dzejnieks Emils Verhārens par latviešu strēlniekiem pēc Ziemassvētku kaujām:

Un mēs pie Verdenas
Izēras klausāmies,
Elpa pat klust –
Kā Latvijas ozoli sasaucas,
Tie locīties neprot, bet lūst.

Bleiere, D., Butulis, I. u.c. Latvijas vēsture 20.gadsimts. Rīga: Jumava, 2005. 75 lpp.

Avots D

Franču ģenerālis M.Zanēns par latviešu strēlniekiem (1917.gadā uzturējies Rīgā).

Kara sākumā 1914.g. maz bija to cilvēku Eiropā un vēl mazāk Amerikā, kam, bija nojausma par to, kas ir latvju tauta. Tikai daži ģeogrāfi, filozofi un retas privātpersonas – to starpā arī es -, kas interesējas par Krieviju, bija ieguvušas jēdzienus par latviešiem, bet tādu bija ārkārtīgi maz.

Kara pirmā puse nedeļa iespēju latviešiem sevišķi izcelties. Bet kad pēc 1915.g. atkāpšanās krievu fronte atradās Daugavas krastos un latvju pulki ieņēma visu Rīgas apkārtni, viņu varonīgā izturēšanās pamazām lika saprast, ka te darīšana ar citas rases ļaudīm, kuru militārās spējas stipri pārkākas par krievu karaspēka spējām.

Ārzemju virsnieki, kuriem caurbraucot gadījās būt Rīgā, savām acīm redzēja, ka latvju kareivjiem bija cita iznesība [...] tie bija citas tautas dēli. Šis labvēlīgais iespaids dabūja savu apstiprinājumu pēc 1916.g. ziemas kaujām.

http://www.lacplesis.com/Latviesu_Strelnieki/Latviesu_Strelniek_No07.pdf

Avots E

R.Bangerskis par latviešu strēlniekiem (1915.gads)

Latvieši un latviešu bataljoni kā kaujas elements. Radīti no ideālas dziņas, latviešu bataljoni glabā sevī arī visus pienākumam padota, vienota un enerģiska karaspēka iedīgļus, kas gatavi atdot dzīvību par ķeizaru un tēviju. Tas spilgti izpaužas katrā sīkumā: mīlestībā uz apmācību, sevišķi lauku, uz šaušanu; aizkustinoša viņu mīlestība uz saviem ieročiem (tā kā šautenes netika visiem izdotas, tad tie, kas nedabūja tās, ar skaudību un asarām acīs skatījās uz laimīgiem ieroču īpašniekiem).

Karā latvieši iet kā uz svētkiem, izgrieznojušies puķēm un dziedot kaujas dziesmas. Jaunie cilvēki, no kuriem saformēti bataljoni, - brīvprātīgā vecumā no 16 līdz 23 gadiem.

Par visas latviešu masas un brīvprātīgo garastāvokli es jau (..) ziņoju: ja vēl piemetina, ka visi viņi ir lasīt un rakstīt pratēji, prot divas, bet daudzi trīs un četras valodas, ir izturīgi, centīgi, neatlaidīgi, sportiski, pazīst vietējā apvidus topogrāfiju, tad dabūsim pilnīgu jēdzienu par viņiem kā noderīgu kaujas materiālu, vieglu, kustīgu kara vienību formēšanai, taisni tādu, kādās ir izpaudusies tagadējo atsevišķo strēlnieku bataljonu organizācija, un kuri būtu apgādāti ar visu, kas vajadzīgs patstāvīgu operāciju izvešanai.

2) Atbildi uz jautājumiem:

1. Kuros avotos var atrast liecības par to, ka latviešu strēlnieki ir bijušas starptautiski atpazīstamas militāras vienības? Pamato atbildi.

---

2. Kādus secinājumus, balstoties uz avotiem C,D,E, tu vari izdarīt par latviešu strēlniekiem:

---

3. Ko avota C autors vēlēties pateikt ar dzejoļa pēdējo rindiņu? Kā tas sasaucas ar iepriekš lasīto informāciju par latviešu strēlniekiem un Ziemassvētku kaujām?

---

4. Vēlreiz izlasi avotu D un pamato kāpēc, tavuprāt, cīnoties Rīgas frontē, ir atšķirīga latviešu strēlnieku un citu Krievijas impērijas armijas vienību motivācija.
